

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	531
Land:	Iran
Kilde:	Landinfo.
Titel:	Temanotat Iran: PJAK - Parti for et frit liv i Kurdistan.
Udgivet:	6. juni 2013
Optaget på baggrundsmaterialet:	3. september 2013

Temanotat

Iran: PJAK – Parti for et fritt liv i Kurdistan

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2013

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: landinfo@landinfo.no

Rapport/Temanotat **Iran: PJAK – Parti for et fritt liv i Kurdistan**

SUMMARY

PJAK is a political and military organization among Iranian Kurds. The organization was created in 2004 under the strong influence of the Turkish-Kurdish Kurdistan Workers' Party (PKK) and have established bases in the Qandil Mountains in northern Iraq. PJAK is the only Kurdish organization which over the past decade has organized armed struggle against the Iranian regime. PJAK has a problematic relationship with the Kurdistan Regional Government (KRG) which governs Kurdish areas of northern Iraq as there is no formalised agreement regulating their presence. PJAK's militant activity has led to extensive Iranian military interventions into northern Iraq, which has hit the civilian population in parts of the border areas severely. The number of clashes between Iranian forces and PJAK guerrillas has decreased significantly after PJAK declared a ceasefire in September 2011.

SAMMENDRAG

PJAK er en politisk og militær organisasjon blant iranske kurdere. Organisasjonen ble opprettet i 2004 under sterk innflytelse av det tyrkisk-kurdiske Kurdistans Arbeiderparti (PKK) og har etablert baser i Qandil-fjellene i Nord-Irak. PJAK er den eneste kurdiske organisasjonen som det siste tiåret har drevet krigføring mot det iranske regimet. PJAK har et problematisk forhold til De kurdiske regionalmyndighetene (KRG) som styrer kurdiske områder i Nord-Irak og har ingen avtale med myndighetene som regulerer tilstedeværelsen. PJAKs militante virksomhet har ført til omfattende iranske militærintervensjoner i Nord-Irak som har rammet sivilbefolkningen i deler av grenseområdene hardt. Antall sammenstøt mellom iranske styrker og PJAKs gerilja har gått betydelig ned etter at PJAK erklærte våpenhvile i september 2011.

INNHold

1. Innledning	5
2. Historisk bakgrunn	5
3. Organisasjon	6
3.1 Organisasjonskart	7
3.1.1 Kongressen	7
3.1.2 President	8
3.1.3 Forsamling (Assembly)	8
3.1.4 Styret (Coordination Board)	8
3.1.5 Rettskomité (Judicial Committee)	8
3.2 Ideologi og målsetting	8
3.3 Militær strategi	8
3.4 Medlemskap	9
4. Tilstedeværelse i Nord-Irak	10
4.1 Forholdet til KRG	10
4.2 Militær aktivitet i Nord-Irak	11
4.3 Våpenhvile	12
4.4 Kommunikasjon mellom PJAK-styrker over grensen	12
5. Tilstedeværelse i Iran	13
5.1 Militær aktivitet i Iran	13
5.2 Dødsdommer og henrettelser	14
5.3 Press på familiemedlemmer	14
6. Referanser	17

1. INNLEDNING

Dette temanotatet redegjør for den iransk-kurdiske organisasjonen Partî Jiyanî Azadî Kurdistan (PJAK), som på engelsk oftest oversettes til Free Life Party of Kurdistan eller Party of Free Life of Kurdistan (Parti for et fritt liv i Kurdistan). Partiet har ifølge egne ledere og uavhengige observatører tilstedeværelse både i iransk og irakisk Kurdistan. Partiet er den eneste kurdiske grupperingen som åpent driver væpnet kamp mot Den islamske republikken Iran . Iranske myndigheter har de siste årene slått ned på partiets virksomhet med militærmakt, og en rekke antatte medlemmer har blitt arrestert og idømt strenge straffer, inkludert dødsstraff.

USA satte PJAK på sin liste over terroristorganisasjoner i 2009, med henvisning til at organisasjonen fremsto som en front for PKK (Reuters 2009). EU har imidlertid ikke kategorisert PJAK som en terroristorganisasjon, noe Irans utenriksminister har kritisert (Press TV 2011).

Temanotatet bygger på åpne kilder, inkludert nyhetsartikler, akademiske artikler og rapporter fra kurdiske og internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner, samt intervjuer med to PJAK-ledere. Landinfo intervjuet PJAKs utenrikspolitiske leder (Head of Foreign Affairs) Shamal Bishir i Suleimaniyah under en informasjonsinnhentingsreise til Nord-Irak i oktober 2012 og i Oslo i mars 2013. Landinfo har også intervjuet PJAKs president Abdul Rahman Haji Ahmadi i Oslo i 2011. Shamal Bishir fremstår som en av hovedkildene i det foreliggende materialet. Det må understrekes at Bishir, som talsmann for PJAK, ikke er en uavhengig kilde. Han anses likevel å være en kilde som gir innblikk i hvordan PJAK presenterer seg selv som organisasjon.

2. HISTORISK BAKGRUNN

Omstendighetene rundt PJAKs opprettelse i 2004 er omstridt. Tyrkiske og iranske myndigheter har fremstilt PJAK som en avlegger av Kurdistans Arbeiderparti (PKK) i Tyrkia. En av grunnleggerne for PJAK har imidlertid hevdet at forløperen til gruppen startet som en fredelig, studentbasert menneskerettighetsorganisasjon i 1997, inspirert av det kurdiske selvstyret i Nord-Irak og av PKKs kamp i Tyrkia (Brandon 2006). I et informasjonsnotat fra PJAK omtales denne forløperen som Democratic Union Movement (PJAK u.å.).

Etter at iranske myndigheter hadde iverksatt en offensiv mot gruppen, søkte lederne tilflukt i et PKK-kontrollert område i Qandil-fjellene like over den irakiske grensen. Under oppholdet her adopterte gruppen mye av ideologien og militærstrategien til PKK (Brandon 2006). Det er ikke omstridt at det har vært et nært forhold mellom PJAK og PKK (Cagaptay og Eroglu 2007). PJAKs president Abdul Rahman Haji Ahmadi omtalte i et intervju de to organisasjonene som ”søsterorganisasjoner”, men understreket samtidig at PJAK er en uavhengig organisasjon. ”Vi har vårt eget program, vi bestemmer vår taktikk og strategi. Og vår strategi er forskjellig fra PKKs”, sa Ahmadi (Kutschera 2008).

Kurdistan-kjennerne Ahmadzadeh og Stansfield skrev i en akademisk artikkel at PJAK ble etablert på initiativ fra PKK. På begynnelsen av 2000-tallet skal PKK ha gjennomgått organisatoriske og ideologiske endringer som førte til at grupperingen organiserte sine medlemmer ut fra deres geografiske opprinnelse i de ulike deler av Kurdistan (Ahmadzadeh og Stansfield 2010, s. 26). PJAK ble som en følge av denne omorganiseringen organisasjonen for kurdere i ”Øst-Kurdistan”, som er betegnelsen medlemmene bruker om de kurdiske områdene i Iran.

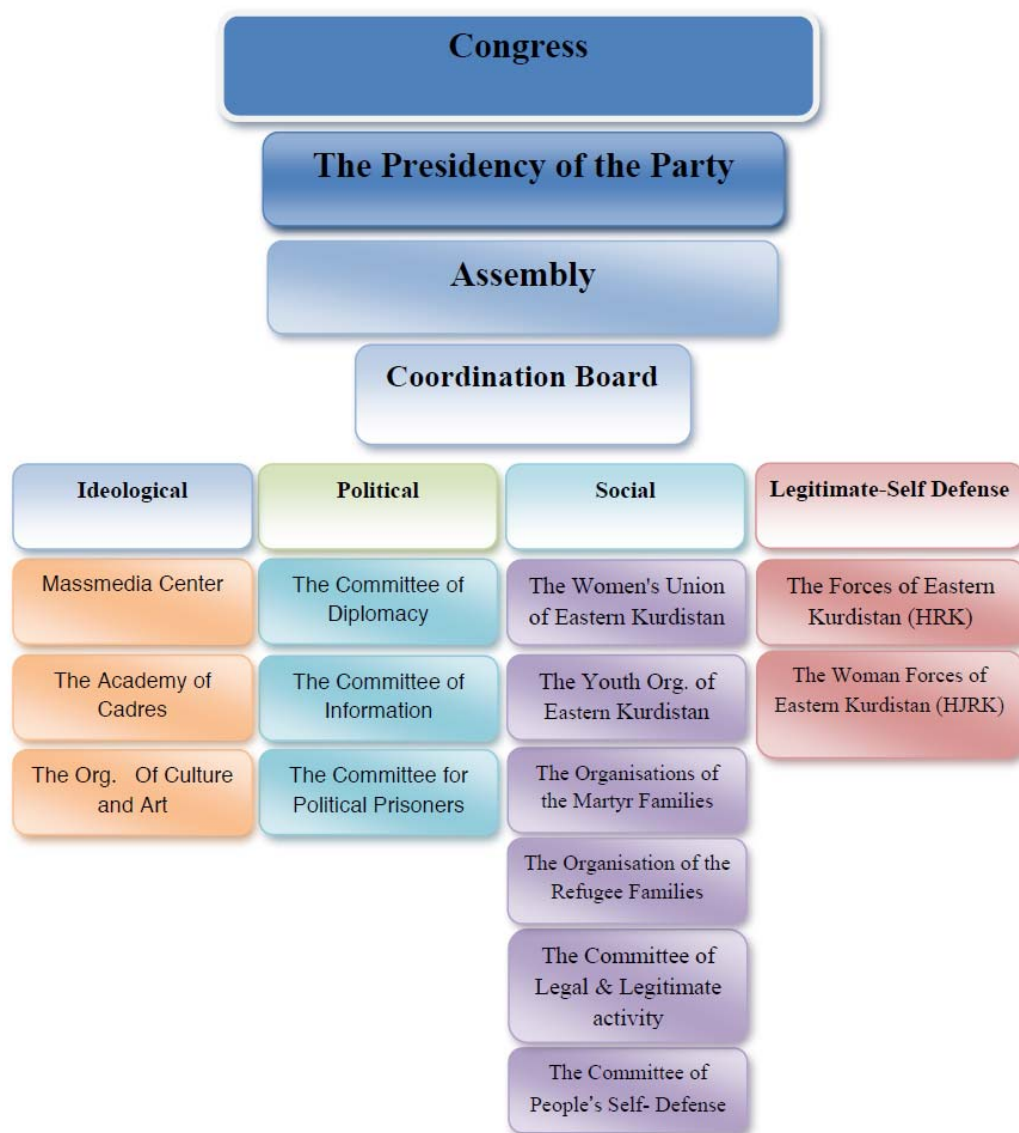
Den nye organisasjonen vant gjenklang blant kurdiske aktivister som lenge hadde befunnet seg i et politisk tomrom ettersom de etablerte iransk-kurdiske partiene – i første rekke Kurdistans demokratiske parti i Iran (KDPI) og Komalah – var drevet i eksil av den iranske hæren på 1980-tallet og derfor var lite tilstedeværende i Iran (Ahmadzadeh og Stansfield 2010, s. 26). PJAK gjenopptok og videreførte med andre ord arven fra den væpnede kurdiske motstandskampen som KDP og Komalah hadde drevet tidligere.

3. ORGANISASJON

Ifølge PJAKs leder Haji Ahmadi er PJAK organisert som et parti. Partikongress avholdes hvert tredje år i Qandil-fjellene i Nord-Irak. De aller fleste utsendingene til kongressen kommer fra lokale avdelinger i Iran. Partiet praktiserer radikal kjønnskvotering på alle nivå i organisasjonen inkludert for PJAKs soldater. PJAK har etablert baser og et sykehus i Nord-Irak, men hevder for øvrig at størstedelen av organisasjonen og medlemmene befinner seg i Iran (Ahmadi, intervju i Oslo mars 2011). PJAK har drevet aktiv militær kamp i Iran siden opprettelsen i 2004.

Ifølge et notat Landinfo har mottatt fra PJAK om organisasjonsstrukturen, har PJAK følgende styrende organer: kongress, president, forsamling og koordineringsstyre. Videre består partiet av en rekke underkomiteer som sorterer under fire temaer: ideologi, politikk, sosiale forhold og forsvar (PJAK u.å.). I tillegg til organene som fremkommer på organisasjonskartet (se nedenfor) har PJAK en Juridisk komité (Judicial Committee) som fungerer som en intern domstol (Bishir, e-post 3. juni 2013).

3.1 ORGANISASJONSKART

Organisasjonskart over beslutningsorganer og komiteer i PJAK. Kilde: PJAK u.å.

3.1.1 Kongressen

Kongressen er partiets høyeste beslutningsorgan. Kongressen samles en gang hvert tredje år og er beslutningsdyktig hvis minst to tredeler av utpekte delegater er til stede. Kongressen velger president og medlemmer av Forsamlingen (Assembly). Kongressen har mandat til å endre program og organisasjonsstruktur. Antall delegater kan variere fra kongress til kongress.

PJAK har avholdt tre kongresser, i 2004, 2005 og 2008, alle tre avholdt i Qandil i Nord-Irak. Det ble videre avholdt en ”partikonferanse” – som er et mindre forum enn en full kongress – i 2010, også i Qandil, hvor valg ble foretatt til styrende organer.

Sikkerhetssituasjonen i Qandil har i perioder vært ustabil, noe som har forhindret PJAK i å organisere fulltallig partikongress regelmessig (Bishir, telefonintervju 2. juni 2013).

3.1.2 President

Partiets president (også noen steder omtalt som generalsekretær) velges av kongressen eller konferansen for en periode på tre år. Abdul Rahman Haji Ahmadi ble gjenvalgt siste gang under partikonferansen i Qandil i 2010. Ahmadi, som i mange år har bodd i Tyskland, var selv ikke til stede på den konferansen (Ahmadi, intervju i Oslo mars 2011).

3.1.3 Forsamling (Assembly)

Forsamlingen (Assembly) har 21 medlemmer som velges av kongressen for en periode på tre år. Forsamlingen følger opp kongressens vedtak og er høyeste beslutningsorgan i perioden mellom to kongresser.

3.1.4 Styret (Coordination Board)

Styret (Coordination Board) velges av forsamlingen og består av seks medlemmer, i tillegg til presidenten, som også er medlem av styret. Styret er ansvarlig for å iverksette målsettinger og vedtak gjort av kongressen og forsamlingen.

3.1.5 Rettskomité (Judicial Committee)

Kongressen velger en rettskomité, som fungerer som en intern domstol som skal løse konflikter mellom medlemmer og kan utstede disiplinære reaksjoner, inkludert ekskludering fra partiet. Rettskomitéen består av fem dommere, hvorav minst to kvinner (Bishir, telefonintervju 2. juni 2013).

3.2 IDEOLOGI OG MÅLSETTING

Ifølge PJAKs program som ble vedtatt ved partiets tredje kongress i 2008, står partiet på en ideologi om ”demokratisk frigjøring” med en erklært målsetting om å etablere et ”demokratisk system i Iran og et demokratisk selvstyre for Kurdistan.” Et annet sted i programmet er målsettingen formulert som ”å oppnå et radikalt demokrati og å bli i stand til å etablere en demokratisk konføderasjon i det østlige Kurdistan.” (PJAK u.å.). Til tross for at partiprogrammet nevner kurdisk selvstyre innenfor rammen av en iransk stat, har PJAK blitt omtalt som separatistiske av enkelte kilder (se for eksempel Freedom House 2012). Partiet står ideologisk nært PKK og ser på PKKs leder Abdullah Öcalan som en sentral ideologisk inspirator.

3.3 MILITÆR STRATEGI

PJAK er det eneste kurdiske parti som det siste tiåret har drevet væpnet kamp mot regimet i Iran. PJAKs væpnede fløy, *Hêzên Rojhilata Kurdistan* (HRK) - De øst-kurdiske styrker – har drevet effektiv geriljakrigføring og påført den iranske hæren betydelige tap, som også iranske medier har rapportert om. Men ifølge partiets utenrikspolitiske leder Shamal Bishir har PJAK ikke noen ambisjon eller forestilling om at geriljaen kan nedkjempe den iranske hæren. Bishir mente at den militære

kampen ikke er PJAKs hovedfokus og hevdet tvert i mot at PJAK helt fra starten har avvist 70-tallets teori om nasjonal frigjøring gjennom geriljakrig. Han sa at PJAK nettopp har kritisert de tradisjonelle kurdiske partiene for en feilslått vektlegging av geriljakrig som strategi.

Bishir sa at PJAK prioriterer sosial mobilisering av befolkningen og at partiets militære strategi er defensiv av karakter og er kommet som et svar på det iranske regimets krigføring mot PJAK og andre kurdiske organisasjoner.

3.4 MEDLEMSKAP

Antall medlemmer i PJAK er usikkert. Renard anslo at PJAK hadde mellom 2000 og 3000 kvinner og menn under våpen i 2008 (Renard 2008).

PJAKs medlemsmasse består, ifølge kilder i organisasjonen selv, ikke utelukkende av iranske kurdere. Agiri Rojhilat, som sitter i partiets styre, hevdet i et intervju i 2009 at PJAK har både kurdiske og ikke-kurdiske medlemmer – både fra Iran og det øvrige Kurdistan – så vel som internasjonale frivillige. For det første finnes det ikke-iranske, kurdiske medlemmer fra andre deler av Kurdistan. For det andre finnes det iranere med ulik etnisk bakgrunn i medlemsmassene, inkludert azeri-tyrkere, balutsjere og persere. For det tredje skal enkelte internasjonale frivillige, blant annet fra Tyskland, være opptatt som medlemmer (Flood 2009).

PJAK opererer med to typer medlemskap: Enten blir man opptatt som ”profesjonelt medlem” eller som ”halvprofesjonelt” medlem. Forskjellen går på graden av oppofrelse for organisasjonen. Profesjonelle medlemmer lar seg engasjere fullt og helt i organisasjonen. De kan beordres til ulike oppgaver og oppdrag ut fra partiets behov og har dermed mindre valgfrihet og mindre privatliv. Profesjonelle medlemmer kan for eksempel ikke gifte seg eller stifte familie. Denne praksisen er etablert etter lærdom fra tidligere erfaring fra andre kurdiske partier, forklarte Bishir.

Det kommer av det systemet vi har i fjellet og de erfaringene vi har fra andre partier. Vi så at *peshmerga*¹ som giftet seg i fjellet førte til sosiale katastrofer. Barn vokste opp i krigen i fjellene, uten tilgang til skole og vanlig omsorg. De fleste av mine venner var født under krigen av peshmergaer og led av traumer som en følge av det. Dessuten, de som fikk barn kunne ikke være like aktive. En kvinne som drar til fjellet, gjør ikke det for å være hjemme og jobbe på kjøkkenet, men for å være aktiv og påvirke politikken. Hun er med for en politisk karriere. Hvis hun ønsker barn, er forholdene bedre i byen (Bishir, intervju i Suleimaniyah oktober 2012).

De halvprofesjonelle medlemmene, på sin side, er i en friere stilling. De kan i større grad velge hvilke aktiviteter de vil delta i. De kan gifte seg og få barn, ifølge Bishir.

PJAK opererer ikke med et skille mellom militære og sivile medlemmer. Tankegangen er at de to sfærene skal være integrert i hverandre. Derfor må alle medlemmer igjennom både militær trening og politisk-ideologisk skolering, forklarte Bishir. Han understreket videre at PJAK ikke bruker begrepet peshmerga – som andre kurdiske organisasjoner har brukt om sine væpnede styrker – men gerilja.

¹ *Peshmerga* er kurdisk og betyr ”den som ser døden i øynene”. Partiene KDPI og Komalah brukte betegnelsen på sine geriljasoldater.

Dette er nettopp for å understreke at den væpnede aktiviteten ikke er en separat, men en integrert del av virksomheten.

Bishir opplyste at PJAK ikke utsteder medlemskort til sine medlemmer – verken i Iran eller Nord-Irak.

På spørsmål om PJAK utsteder attester til medlemmer som ønsker å søke asyl utenfor Kurdistan, forklarte Bishir at det forekommer, men da bare i sjeldne tilfeller.

Som policy oppmuntret vi ikke ungdommen til å forlate landet og søke asyl i Europa. I motsetning til visse partier, vil vi at de skal bli i landet og mobilisere alt potensial som fins mot den iranske regjeringen. Derfor, når medlemmer eller sympatisører kommer til oss med spørsmål om dette, gir vi av prinsipp ikke hjelp. Men, i noen tilfeller, hvis de har samarbeidet med oss og det finnes bevis på at de var tvunget til å forlate landet, som en rettsak, da kan vi gjøre dem til vår representant i Europa. I slike tilfeller kan vi gi bekreftelse på medlemskap. Men det er partiet som bestemmer om vedkommende skal dra til Europa (Bishir, intervju i Suleimaniyah oktober 2012).

4. TILSTEDEVÆRELSE I NORD-IRAK

PJAK har etablert baser i Qandilfjellene i Nord-Irak, like ved grensen mot Iran. Området var tidligere kontrollert av den tyrkisk-kurdiske PKK-geriljaen, og de to organisasjonene etablerte et samarbeid om bruk av felles fasiliteter etter etableringen av PJAK. Blant annet kunne PJAK benytte PKKs sykehus i området (Brandon 2006). I dag opererer PJAK sitt eget sykehus (Ahmadi, intervju i Oslo mars 2011).

Journalister som har besøkt PJAKs base camp, har forklart at de passerte PKK-kontrollposter på veien opp til PJAKs område, som ligger på sørsiden av Qandilfjellet, mens PKKs base camp var på vestsiden (Cagaptay og Eroglu 2007).

En journalist fra Asharq Al-Awsat som besøkte Qandil i 2010, beskrev PJAKs hovedkvarter som tre enkle leirbygninger, kamuflert av trær for å hindre at det skulle synes fra luften (Asharq Al-Awsat 2010).

4.1 FORHOLDET TIL KRG

I motsetning til de eldre, etablerte iransk-kurdiske partiene Kurdistans demokratiske parti (KDPI) og Komalah – og deres respektive utbrytergrupper - har PJAK ingen formalisert avtale med den kurdiske selvstyremyndigheten i Nord-Irak.

Etter at irakiske regjeringsstyrker trakk seg ut av deler av det kurdiske Nord-Irak etter Gulfkrigen i 1991, etablerte de dominerende irakisk-kurdiske partiene en selvstyremyndighet – Kurdistan Regional Government (KRG) – som siden har administrert Nord-Irak. KRG har gjort avtaler om en formalisert tilstedeværelse med flere iransk-kurdiske eksilpartier. På grunn av behovet for et godt naboforhold til Iran, har KRG krevd at de iransk-kurdiske eksilpartiene avstår fra all militær virksomhet mot Iran. Dette har vært en betingelse for at eksilpartiene får operere i henviste baser og leirer i Nord-Irak. KDPI og Komalah har etterkommet dette kravet

fullt ut og har derfor avvirket den militære kampen mot Iran – både i Iran og fra irakisk territorium. PJAK, på sin side, har nektet å godta å avslutte den militære aktiviteten, og deres forhold til KRG er dermed problematisk.

PJAKs manglende avtale med KRG har konsekvenser både for organisasjonens handlingsrom i Nord-Irak så vel som for medlemmenes personlige bevegelsesfrihet og tilgang til offentlige tjenester i vertslandet. De eksilpartiene som har formalisert tilstedeværelsen i form av avtale med KRG, mottar en viss økonomisk støtte, samt at medlemmer og deres familier har tilgang til skole, helsevesen og andre offentlige tjenester. Videre godkjenner KRG eksilpartienes medlemskort som gyldig ID-kort som fremvises ved passering av KRGs kontrollposter langs veiene innefor KRGs territorium (Landinfo 2010). Etersom en slik ordning ikke gjelder for PJAK, har deres medlemmer ikke den samme bevegelsesfriheten og må i mange tilfeller avstå fra å bevege seg utenfor det PJAK-kontrollerte området.

Bishir hevdet at PJAKs medlemmer og sympatisører er blant de mest diskriminerte i Nord-Irak. Han viste til at det kommer folk med familier fra Iran for å jobbe med PJAK. Disse familiene har bodd flere år uten ID-kort eller papirer, noe som har skapt problemer for barnas skolegang og utdanning.

Dette problemet gjelder ifølge Bishir (intervju i Suleimaniyah oktober 2012) også iransk-kurdiske flyktninger som ikke tilhører noe parti, men som søker beskyttelse av ulike grunner i Nord-Irak. Bishir hevdet at for noen blir eneste utvei å søke medlemskap i et av de partiene som gjennom avtale med KRG tilbyr opphold og beskyttelse. Dermed tvinges de til å søke medlemskap hos de ”godkjente” organisasjonene, bare på papiret, for å få tillatelse til å bli.

4.2 MILITÆR AKTIVITET I NORD-IRAK

KRG og lokalbefolkningen ved grenseområdene mot Iran har måttet betale en høy pris for sitt vertskap for PJAK og PKK. Grenseområdene har siden 2006 vært utsatt for gjentatte bombeangrep og militære operasjoner i regi av den iranske Revolusjonsgarden. KRG-ledere har uttalt at de føler seg maktesløse overfor Revolusjonsgardens militæraksjoner over grensen og har oppfordret til at både sentralmakten i Bagdad og FN må involveres for å stanse angrepene (Flood 2010).

PJAK-representanter har innrømmet at forholdet til den kurdiske selvstyremyndigheten i Nord-Irak er et delikat tema, ettersom anti-iransk virksomhet fra irakisk territorium åpenbart påvirker KRGs naboforhold til Iran. Shamal Bishir (intervju i Suleimaniyah oktober 2012) hevdet at Iran har øvet et økende press på KRG for at de skulle ta avstand fra PJAKs aktiviteter og at PJAK har respondert på dette presset ved å redusere aktiviteten i grensetraktene mellom Iran og Nord-Irak. ”Derfor erklærte vi i 2009 at vi ville stanse all aktivitet ved grensen og ga ordre til våre styrker om at ingen sammenstøt skulle forekomme fra grensen og 15 km inn i landet [på iransk side],” forklarte Bishir. Dette førte ifølge Bishir til at antallet sammenstøt ved grensen har sunket betraktelig. De fleste sammenstøt som har vært siden da, har, ifølge Bishir, vært lenger inn i Iran.

Sommeren 2011 iverksatte Iran en større militæroffensiv mot PJAKs tilholdssteder i Qandilfjellene på irakisk side av grensen. Tyrkia innledet samtidig en offensiv mot PKKs posisjoner i samme region. PJAK hevdet at Iran og Tyrkia gjennomførte en samordnet militæroperasjon og var et uttrykk for militært samarbeid mellom de to

landene (Bishir, intervju i Suleimaniyah oktober 2012). Human Rights Watch (HRW) intervjuet lokale landsbyboere i området som fortalte at de iranske angrepene rammet sivile områder hvor det ikke fantes PJAK-aktivister. En borgermester for et av distriktene som var rammet, fortalte til HRW at over 800 familier hadde flyktet fra kamphandlingene under de iranske og tyrkiske angrepene (HRW 2011).

4.3 VÅPENHVILE

I september 2011 ble det med KRGs hjelp forhandlet om våpenhvile mellom PJAK og iranske myndigheter. En utsending fra KRGs parlament erklærte under et besøk til Teheran at PJAK hadde avsluttet sin motstandskamp. Enkelte kilder rapporterte om inngåelse av en gjensidig avtale og at det var første gang siden PJAKs opprettelse at en våpenhvile var inngått med iranske myndigheter (Enders 2011). Iranske myndigheter har imidlertid ikke offentliggjort noen erklæring hvor de forplikter seg til våpenhvile.

Ifølge Bishir (intervju i Suleimaniyah oktober 2012) innebar våpenhvilen at PJAK trakk sine militære styrker ut fra irakisk territorium og forflyttet styrkene inn i Iran, for å hindre å framprovosere iranske angrep mot Nord-Irak. ”Våpenhvilen førte til at vi har overlatt våre områder i Qandil-fjellene – som tidligere var under PKKs kontroll – tilbake til PKK,” hevdet han. Disse troppebevegelsene har ikke blitt bekreftet av uavhengige kilder.

Betingelsene PJAK stilte skal ha vært tredelt: For det første krevde PJAK at Iran slutter å henrette PJAK-medlemmer. For det andre måtte Irans militære operasjoner mot PJAK stanse. For det tredje krevde PJAK at Iran skulle avstå fra videre felles militæroperasjoner med Tyrkia i Nord-Irak.

Bishir opplyste at antall sammenstøt har gått betydelig ned etter våpenhvilen, men at det har forekommet enkelte brudd på våpenhvilen. Kurdiske kilder har ved flere anledninger hevdet at iranske styrker har brutt våpenhvilen (Payvand Iran News 2012; Kurd 2013).

4.4 KOMMUNIKASJON MELLOM PJAK-STYRKER OVER GRENSEN

På spørsmål om hvordan PJAK vurderer faren ved å kommunisere elektronisk kontra å frakte trykt materiell over den iransk-irakiske grensen, svarte Shamal Bishir at partiet har blitt svært forsiktige med elektronisk kontakt på grunn av økt iransk overvåkning:

Vi har sluttet å bruke elektronisk kommunikasjon med våre personer i landet [Iran], for den nye teknologien Iran besitter og sikkerhetssystemene ved internettkafeer har ført til at mange har blitt avslørt. Tidligere kunne man gå på en internettkafe, åpne sin mail og laste ned. Men i dag blir man overvåket av kameraer og man må levere inn ID-kort for å få tilgang til en PC. All info på ID-kortet blir registrert sammen med hvilke internettsider man har vært inne på. I 2008 kjøpte Iran utstyr fra Ericsson som gjorde det lettere å spore telefonsamtaler og internettaktiviteter (Bishir, intervju i Suleimaniyah oktober 2012).

Begrensningene i bruk av internett betyr at frakt av materiell og personell over grensen blir desto viktigere. Det foregår omfattende smuglervirksomhet over den

iransk-irakiske grensen. Selv om PJAK har erklært at de holder en lav profil ved grenseområdene etter våpenhvilen, bekreftet Bishir nyhetsmeldinger om at sammenstøt forekommer, men at dette skjer i tilfeller hvor PJAKs folk blir angrepet av iranske sikkerhetsstyrker.

5. TILSTEDEVÆRELSE I IRAN

PJAK har hevdet at de har hoveddelen av sin organisasjon og medlemsmasse i Iran og at deres virksomhet er av både politisk og militær karakter. Shamal Bishir understreket at PJAKs moderorganisasjon, Democratic Union Movement, ble dannet i Iran, under reformperioden under president Khatami, fra 1997 til 2005, da en rekke medier og organisasjoner fikk vokse fram. Organisasjonen drev kulturelle aktiviteter som fokuserte på identitetsspørsmål ved å markere historiske begivenheter og avholde minnestunder for de mange tragedier som kurderne har gjennomlevet i ulike deler av Kurdistan, hevdet Bishir (intervju i Suleimaniyah oktober 2012).

Bishir understreket at målsettingen for PJAKs aktiviteter i Iran er å skape politisk og nasjonal bevissthet. Ungdom og kvinner blir spesielt prioritert i dette arbeidet, som organiseres ved å sette opp små enheter som driver undergrunnsaktivitet på lokalplan i byene. Medlemmene deler angivelig ut aviser og magasiner som kommer ut en eller to ganger i måneden. Det er hemmelig hvor publikasjonene trykkes.

På grunn av iranske myndigheters aktive etterretningsvirksomhet mot PJAK, er organisasjonen blitt svært forsiktig med hensyn til all form for aktivitet og møtevirksomhet. Bishir fortalte at PJAK har lært av egne og andre organisasjoners feil vedrørende cellestruktur. Han viste til at andre venstreorienterte grupperinger gjerne organiserte seg i større celler og at når ett medlem ble arrestert, ble hele cellen avslørt.

Fram til 2006 benyttet vi den klassiske organisasjonsstrukturen, som besto av én komite i hver by hvor alle medlemmene i byen var med. Men mange ble arrestert og hele vårt nettverk ble ødelagt. Derfor byttet vi til små enheter, som ikke skal ha mer enn fem personer. Så snart det er flere enn fem personer i et nettverk, etableres det et nytt nettverk. Av samme grunn avholdes ikke store møter. Det siste store møtet vi hadde var i Merivan i 2007. Der var 35 personer samlet og alle ble arrestert (Bishir, intervju i Suleimaniyah oktober 2012).

5.1 MILITÆR AKTIVITET I IRAN

PJAK har drevet omfattende militær virksomhet i Iran siden opprettelsen i 2004. Det er særlig den iranske Revolusjonsgarden som har vært mål for PJAKs operasjoner. Iranske myndigheter omtaler PJAK konsekvent som en terroristgruppe, og iranske medier rapporterer gjerne om sammenstøt mellom iranske sikkerhetsstyrker og ”PJAK Terrorist Group” (Fars News Agency 2011a). I 2005 meldte iranske myndigheter at PJAK hadde drept minst 120 iranske soldater.

PJAK har også gjennomført kidnappinger av iranske soldater, som har blitt løslatt etter å ha blitt ”dømt” for forbrytelser mot det kurdiske folk av en ad hoc domstol

satt opp av PJAK (Brandon 2006). PJAKs angrep var kjennetegnet som mindre ”hit-and-run”-angrep med lette håndvåpen og håndgranater (Brandon 2006). I februar 2007 drepte kurdisk gerilja ni iranske offiserer i provinsen Vest-Azerbaidjan, og Revolusjonsgarden svarte med en offensiv som angivelig drepte 17 geriljasoldater (Amnesty International 2008). Det iranske nyhetsbyrået Fars meldte om en serie sammenstøt med falne på begge sider sommeren 2008 (Hersh 2008).

Situasjonen eskalerte gradvis fram til sommeren 2011 da Revolusjonsgarden gjennomførte en større militæroffensiv mot PJAK i både Iran og i deres baser i Nord-Irak. 5000 iranske soldater ble involvert i operasjonen, som myndighetene hevdet endte med at PJAK ble nedkjempet. Iranske myndigheter hevdet at PJAK ble tvunget til overgivelse og tilbaketrekking fra iransk jord. Ifølge en kilde i Revolusjonsgarden ble 180 geriljasoldater drept og over 300 såret under disse operasjonene (Fars News Agency 2011b).

5.2 DØDSDOMMER OG HENRETTELSER

Shamal Bishir hevdet at PJAK er overrepresentert i iranske fengsler og at de fleste kurdere som er blitt henrettet eller som står på liste for å bli henrettet, er medlemmer eller sympatisører av PJAK. Dette skyldes, ifølge Bishir, at PJAK ikke er en eksilorganisasjon, men er aktive inne i Iran.

I januar 2008 meldte kurdiske kilder at Hikmat Hassan Demir, som var medlem av PJAK, var blitt henrettet i Iran (Kurd Net 2008). Ifølge Shamal Bishir var dette første gang på 16 år at en kurdisk aktivist var henrettet i Iran. Han hevdet at regimet hadde foretatt utenomrettslige likvideringer av PJAK-aktivister i de foregående årene, men ikke offisielle henrettelser. Dette var ifølge PJAK-talsmannen et viktig veiskille fordi henrettelsen ble innledningen til en mer voldelig fase i konflikten. I kjølvannet av henrettelsen av Demir fulgte hyppigere militære sammenstøt og flere henrettelser. Henrettelsen understreket også det regionale perspektivet fordi den henrettede aktivisten var tyrkisk statsborger.

I de påfølgende årene ble det utstedt flere dødsdommer mot kurdere anklaget for tilknytning til PJAK. Farzad Kamangar, Farhad Vakili, Ali Haidarian og Shirin Alamohooli ble alle dømt til døden tiltalt for blant annet medlemskap i PJAK. En medfange av Vakili fortalte til Iran Human Rights Documentation Center at Vakili var utsatt for grov og ydmykende tortur under fengselsoppholdet. De fire dødsdømte fangene ble henrettet i Teheran 9. mai 2010 (IHRDC 2012).

Hossein Khezri var en annen kurder som ble henrettet januar 2011. Også han hadde beskrevet langvarig mishandling i fengselet i et brev han hadde skrevet i fengselet (IHRDC 2012). Ifølge PJAK var Khezri det siste PJAK-medlemmet som har blitt henrettet i Iran (Bishir, intervju i Suleimaniyah oktober 2012).

5.3 PRESS PÅ FAMILIEMEDLEMMER

Ifølge Shamal Bishir utsettes familiemedlemmer ofte for press når PJAK-medlemmer er tatt til fange i Iran. Han hevdet at det hadde vært spesielt mange tilfeller av dette i Kermanshah og Sanandaj.

Det som ofte skjer når fangen nekter å samarbeide og å gi opplysninger, er at de [politiet] begynner å sette press på familien. De arresterer gjerne en bror eller truer med overgrep mot fangens søstre eller kone. Hvis

familiemedlemmene er offentlig ansatt, blir de sparket fra jobben. De blir kalt inn til forhør. Midt på natta kan de slå seg inn i familiens hus og vandalisere hjemmet. De kan også gi inntrykk utad av at fangen samarbeider når slektninger kommer til forhør og dermed skader man fangens sosiale omdømme (Bishir, intervju i Suleimaniyah oktober 2012).

Noen ganger beordres foreldre til å reise over grensen til Nord-Irak og blir fortalt at de får beholde jobben hvis de får med barna sine ned fra fjellene. Noen foreldre som kommer, forteller med en gang at de er sendt av etterretningstjenesten og at de er tvunget til å ta med barna sine tilbake til byen. Men det har ikke lyktes noen å få med PJAK-medlemmer tilbake til Iran, hevdet Bishir.

6. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Ahmadzadeh, A. og Stansfield, G. (2010). The Political, Cultural, and Military Re-Awakening of the Kurdish Nationalist Movement in Iran. *Middle East Journal*, 64(1).
- Amnesty International (2008, 30. juli). *Iran: Human rights abuses against the Kurdish minority*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org/en/library/asset/MDE13/088/2008/en/d140767b-5e45-11dd-a592-c739f9b70de8/mde130882008eng.pdf> [lastet ned 28. mai 2008].
- Asharq Al-Awsat (2010, 8. juli). Asharq Al-Awsat vistis the PJAK. *Asharq Al-Awsat*. Tilgjengelig fra <http://www.aawsat.net/2010/07/article55250133> [lastet ned 28. mai 2013].
- Brandon, J. (2006). Iran's Kurdish Threat: PJAK. *Terrorism Monitor*. IV(12). Tilgjengelig fra <http://interci.ss.uci.edu/wiki/eBooks/Articles/Jamaats%2020Terrorism%20Monitor.pdf> [lastet ned 28. mai 2013].
- Cagaptay, S. og Eroglu, Z. (2007, 13. juni). The PKK, PJAK, and Iran: Implications for U.S.-Turkish Relations. *Policywatch*. Washington D.C.: The Washington Institute for Near East Policy. Tilgjengelig fra <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-pkk-pjak-and-iran-implications-for-u.s.-turkish-relations> [lastet ned 28. mai 2013].
- Enders, D. (2011, 7. november 2011). Iran-Kurdish Rebel Ceasefire Holds Amid Skepticism. *Pulitzer Center*. Tilgjengelig fra <http://pulitzercenter.org/reporting/iraq-cease-fire-kurdish-rebels-iran-government> [lastet ned 28. mai 2013].
- Fars News Agency (2011a, 13. september). Iranian Intelligence Minister underlines full annihilation of PJAK Terrorist Group. *Fars News Agency*. Tilgjengelig fra <http://english.farsnews.com/newstext.php?nn=9006220029> [lastet ned 28. mai 2013].
- Fars News Agency (2011b, 29. september). PJAK surrenders to Iran. *Fars News Agency*. Tilgjengelig fra <http://english.farsnews.com/newstext.php?nn=9007040547> [lastet ned 28. mai 2013].
- Flood, D. H. (2009, 23. oktober). Between the Hammer and the Anvil: An Exclusive Interview with PJAK's Agiri Rojhilat. *Terrorism Monitor*, 7(31).
- Flood, D. H. (2010, 30. juli). PKK guerrilla leader Murat Karaylian offers Ankara deal. *Militant Leadership Monitor*, 1(7). Tilgjengelig fra [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=36696](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=36696) [lastet ned 28. mai 2013].
- Freedom House (2012, 12. juli). *Freedom in the World 2012 – Iran*. Washington D.C.: Freedom House. Tilgjengelig fra <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/iran> [lastet ned 28. mai 2013].
- Hersh, S. M. (2008, 7. juli). Preparing the battlefield. The Bush Administration steps up its secret moves against Iran. *The New Yorker*. Tilgjengelig fra http://www.newyorker.com/reporting/2008/07/07/080707fa_fact_hersh [lastet ned 28. mai 2013].
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2011, 2. september). Iraqi Kurdistan: Cross-Border Attacks Should Spare Iraqi Civilians. *Human Rights Watch*. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/news/2011/09/02/iraqi-kurdistan-cross-border-attacks-should-spare-iraqi-civilians> [lastet ned 28. mai 2013].
- IHRDC, dvs. Iran Human Rights Documentation Center (2012, 11. april). *On the Margins: Arrest, Imprisonment and Execution of Kurdish Activists in Iran Today*. New Haven, Connecticut: Iran Human Rights Documentation Center. Tilgjengelig fra <http://www.iranhrdc.org/english/publications/reports/1000000089-on-the-margins-arrest->

- [imprisonment-and-execution-of-kurdish-activists-in-iran-today.html#UbBKtDcvrol](#) [lastet ned 28. mai 2013].
- Kurd (2013, 19. april). Iranska staten bryter vapenvilan. *Kurd - Den Kurdiska Röstern*. Tilgjengelig fra <http://kurd.se/index.php/Sverige/iranska-staten-bryter-vapenvilan> [lastet ned 28. mai 2013].
 - Kurd Net (2008, 7. januar). Iran executes member of Kurdish PEJAK rebel group. *Kurd Net*. Tilgjengelig fra <http://www.ekurd.net/mismas/articles/misc2008/1/irankurdistan335.htm> [lastet ned 28. mai 2013].
 - Kutschera, C. (2008, august/september). Hajji Ahmadi: PJAK fights for a confederal Iran. *The Middle East Magazine*. Tilgjengelig fra <http://www.chris-kutschera.com/A/PJAK.htm> [lastet ned 6. juni 2013].
 - Landinfo (2010, 8. oktober). *Temanotat Iran/Irak: Iransk-kurdiske partier i Nord-Irak*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/1978/1/1978_1.pdf [lastet ned 28. mai 2013].
 - Payvand Iran News (2012, 4. januar). PJAK says Iran has violated ceasefire. *Payvand Iran News*. Tilgjengelig fra <http://www.payvand.com/news/12/jan/1041.html> [lastet ned 28. mai 2013].
 - PJAK (u.å.). *Program and resolutions of the Third Congress of PJAK*. Upublisert dokument, mottatt i e-post fra PJAKs Head of Foreign Affairs.
 - Press TV (2011, 27. september). Iran urges Europe to end confrontation. *Press TV*. Tilgjengelig fra <http://www.presstv.ir/detail/201408.html> [lastet ned 28. mai 2013].
 - Renard, T. (2008, 15. mai). PJAK in Northern Iraq: Tangled Interests and Proxy Wars. *Terrorism Monitor*, 6(10). Tilgjengelig fra http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=4924#.Ua9F46I0VBk [lastet ned 28. mai 2013].
 - Rojhelat (2013, 29. april). Amir Karimi: Democratic change is our aim in Iran. *Rojhelat.info*. Tilgjengelig fra <http://rojhelat.info/en/?p=5816> [lastet ned 28. mai 2013].
 - Reuters (2009, 4. februar). U.S. brands anti-Iran Kurdish group terrorist. *Reuters*. Tilgjengelig fra <http://www.reuters.com/article/2009/02/04/idUSN04297671> [lastet ned 28. mai 2013].

Muntlige kilder

- Abdul Rahman Haji Ahmadi, president i PJAK. Intervju i Oslo 3. mars 2011.
- Shamal Bishir, Head of Foreign Affairs, PJAK. Intervju i Suleimaniyah 17. oktober 2012; e-postkorrespondanse juni 2013; telefonintervju 2. juni 2013.